

բարձրակարգ անհատից նկատմամբ դեղեցկագիտական տխմարութիւն կամ յիմարութիւն կրնայ գտնուիլ:

Քաղաք գեղարուեստէ չէր հասկնար. Հրմֆէրէ Տէլիի Միւլայի Աստղիկը բնակրի ածխուտի գեղեցիկ կտոր մը կը տեսնէր. Առասիւնիի ճաշակը ամենայնոք էր արուեստագիտական գործերու ընտրութեան մասին: Պալլաք՝ Լամարթին անտարբեր էին երաժշտութեան: Աւանքս ալ վերջապէս կը զգանք մեր մէջ բարւոյ և չարի՝ վեհ և զոհելի զգացմանց մըրցանքը, կը հիանանք երբեմն բանի մը վրայ որ յաջորդ պահուն անտարբերութիւն և թերեւս նոցկանք ազդէ մեզ: Հազուադիւս են գեղեցիկին այն սիրահարք և տեսնողը որ ներքին հրաշալի ճառագայթով մը լուսաւորեալ՝ կը յաջողին նշմարելու գծերուն՝ գոյններուն, ձայներուն, ինչպէս նաև տպաւորութեանց, կրից, խառնիւն, և սահմանափակ յղացմանց ու մոտծութեանց մէջ ուրիշ աւելի կատարեալ, անսահման, բացարձակ, գերմարդկային գեղեցկութեանց տարբերք:

Շարայարդի

Թ. ԹԵՐԶԵՆՍ

— — —

ԳՐԱԽՕՍԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿՆԵՐ

— — —

Մատուրեան (Ա.) Բանաստեղծութիւններ (1892—1898). Երկրորդ հատոր. Հրատարակութիւն Աւետիս Պողոսեանի: — Մոսկուա, տպ. Ք. Բարիւտտարեանի, 1898, 80, 225 էջ, գին՝ 1 ռուբլի:

Վիշաք, կ'ըսեն, մարդը բանաստեղծ կ'ընէ. և յիրաւի ամենէն նշանաւոր բանաստեղծութիւնները կամ վշտի, կամ սիրոյ, և կամ ու է բուն զգացմանց ծնունդ են: Բանաստեղծը ծնած է վշտի համար, աշնուական տենչերու համար, արտասուքի համար: Բանաստեղծութիւնը, ինչպէս կ'ըսէ գաղղիացի բերթով մը, վշտին ջոյնն է, և ամէն կրող ու լացող մարդ՝ բանաստեղծ է.

իւրաքանչիւր շիթ՝ բերթուածի մը տողն է, իւրաքանչիւր բերթուած սիրտ մը:

Եւ Մատուրեան բանաստեղծ է, զի ձեռնած է հէզ երգիչ մի գործախտ ազդի, զի «վաղ ուսած է կեանքի տանջանքը, զի «վաղ մտերմացած է հոգին վշտի հետ»: Բանաստեղծ մ'է Մատուրեան՝ զի կու լայ, զի կը հծծ վշտալից կեանքի ծանր խաչին տակ, զի միշտ մոռլլ կը տեսնէ երկինքը զլիւնն, զի միշտ հալածուած կը տեսնէ անմեղը՝ չը տեսնես զինքը՝ քնար ի ձեռին՝ մերթ շրթի մը մօտ՝ ուր կը հրաւիրէ անցորդը հանգիստ կարդալու քաջ նահատակին, մերթ իր վշտառեալ խեղճուկ եղբայրը կը քաջալերէ համբերելու սեւ ձակատապին հալածանաց, և սպասելու ազատութիւն գարնան քաջ յաղթանակին. մերթ մի քանի կրակէ տոգերու մէջ առջեւ կը բերէ՝ գեղեցիկ պատկերով հայրենիքի անցեալը. մերթ ներկան՝ ախար գոյներով, ողբալի՜ պատկերով: Կայծեր, փոթորիկներ, Ալիքներ, Սև ամպեր, Ալեկոծ ծով, կը փայլատակեն, կ'սրտուան, կը մնչնեն, կը գոռան, կը փրփրին, և մերթ սէրը՝ հալածուած սէրը, փր քալոր ծաղկը՝ ներով, վարգով ու շուշանով, թիթեռնիկի մը նման կը թռչտի ծառէ ծառ, ծաղկէ ծաղիկ ոտից կռուան մը գանկու, զոգըրդալով փոթորիկ ջրուած թռչունի մը պէս. երբեմն մանկութեան ծիծաղ յիշատակներ, երբեմն սրտամաշ վշտերու տակ ընկճուած՝ անզուպ արցունքներ: Ահա Մատուրեանի բերթուածոց ընդհանուր յատկագիծը: Քնար մը՝ որու թիւերը թէպէտ միշտ նոյն զգացումներ թերթաւորեն, թէպէտ չըլլան հարուստ վսեմ խոյանքներով, թէպէտ նոյն գաղափարներու կրկնութիւններ, ընդլայնմունքներ չըլլան, սակայն ախորժով կը լուսին, սիրով կը կարգադրին, զի արտի հետ կը խօսին:

Մի և նոյն զգացումները, մի և նոյն ախորժի կ'ունենայ մարդ կարողալով թարգմանութիւնները՝ որոնք կերպով մը շարայարութիւն են Մատուրեանի քնարին հնչմանց, կամ արձագանգ անոր թրթռումներուն: Յաջող է Մատուրեան նոյնպէս թարգմանութեան մէջ, զարօնք կը ներկայացնէ իրեն

իրացուցած՝ առանց բնագրին լեզուին հոտն ու համն զգացնելու, որ շատ գիրքին չէ։ Լեզուն ընդհանրապես սահուն՝ թէ՛ ինքնագիր բերթուածոց և թէ՛ թարգմանութեանց մէջ։ Միակ թերութիւն՝ որ կը տեսնուի, է անուշադրութիւն տաղաչափական օրինաց, ներգրանկութեան, շեշտերու, որուն վրայ կ'ուզենք հոս քիչ մը երկարօրէն խօսիլ, վասն զի սոյն անուշադրութիւնը կը տեսնուի նաև առնկահայ բանաստեղծից բերթուածներուն մէջ, և կամաց կամաց վախ կայ օրէնքի փոխելու։

Հայկական տաղաչափութեան մէջ օրէնք է՝ որ անգամատուութիւնը, որչափ կարելի է, շեշտաւոր բառերու վրայ իյնայ. և ք զերը՝ որ շեշտուելու ընդունակ չէ՝ յաջորդ անգամին անցնի. անհրեղելի ճշմարտութիւն մըն է այս և անհաւանները զուր պիտի աշխատին գտնել անգամատուութիւն մը՝ որ կատարուած ըլլայ ք ի վրայ (ը հասկըցուի ըն, ըս, ըդ) Սահակ Պարթեւէն սկսեալ, Նարեկացին, Մագիստրոսը, Շիրազային ալ անստին առնելով՝ մինչև Բագրատունին և վերջինս իր Գաղղ. Քերականութեան մէջ գաղղ. տաղաչափութեան օրէնքներն աւանդելու առնն, մերկններն ալ՝ առաջին անգամ՝ ըլլալով՝ կ'աւանդէ. ուր շեշտի և անգամի վրայ խօսելով, կ'ըսէ. «Օրէնս ունիմք տաղաչափութեան չխնդել բնաւ գանգամս տողից, որպէս և գտողսն, ի ք, այլ՝ ամենայն յանգը բառից՝ յորս գոյ ք, զոր օրինակ ըս, ըդ, ըն, և այլն, իբրեւ զհատածս ոտից չափական ոտանաւորաց՝ պարտին անցանել ի միւս անգամն, և անց գործել ժանկ. օրինակ իմն, յովմովանկ զուգանգամ տողս ոչ լինի ասել յերկնայիմսնը հրաշխեցան, այլ ի յերկնայիմսնը կուէցան։ Այլ օրինաց չիք այլ ինչ պատշաճս իմանալ, բայց զի ք ոչ ուրեք շեշտի ի լեզուի մերում, այլ միշտ նախապսն նորա, (ինչպէս նոյն իսկ իտականութեան մէջ՝ չենք ըսեր գիրքը, այլ գիրքը), ուստի և ք որպէս և այլ ամենայն վանկ և բառ մանաւանդ միավանկ որ

ինքն ոչ շեշտի՝ այլ նախապսն իւր, հարկաւ ի յաջորդ անգամն անցանէ (էջ 561—2)։

Ձոյ բերեց կեամբը / իւր ազգի փառքիմ .
Բայց երկուսը / այդ աստղերից
Քաղցը կարօտը / շերմ փայփայելով
Մաղող վշտերը / տալով մոռացմամ
Խնչ է լոյսը / Խնչ է խաւար
Ամրալտ հայրը / զիր չըգիտէր
Վերջին շունչը / հողում քաշեց
Մեր ողջ տունը / կողոպտեցիմ
Եւ թաւն երգը / սլացաւ արագ և նմ, ևմ։

Ի զուր է փնտռել ներգաշնակութիւն ըստած բանը այս և ուրիշ առոնց նման շատ աղերսու մէջ՝ զորոնք զանց կ'ընենք համառօտութեան համար. միայն դիտել կու տանք՝ որ եթէ այդ մեծեալ ըմբը յաջորդ անգամին անցուցած ըլլար, կամ յետևառջութեան, օրինակի համար «Կեանքը զոհ բերեց... Սակայն երկուսն... և այլն, ըսելով պարման մ'ըրած ըլլար, այդ տափակութեանն զուրս կ'ելլէին։

Յիրաւի, Խնչ բանէ կը կախուէր Յունաց և Հռովմայեցուց հին չափական վեցտաւանոյն նուազաւոր ներգաշնակութիւնը. չէ՞ որ հատածներու շատութեանն. և հատածն Խնչ էր. թող մեր տաղաչափութեան վեհագոյն վարժապետը՝ Բագրատունին պատասխանէ. Ի վեցտաւան «ոտը ոչ ի միոյ մարդը բառը բաղկանան, այլ բազում անգամ վերջին վանկը նախադաս բառից ընդ առաջին վանկս յաջորդին կազմեն զոտն. և այս հատուածում վերջին վանկի կոչի առ նոսա հատած. և որչափ յուրավագոյն հանդիպեցնի հատածը ի միում տողի, այնչափ եւս զեղեցիկ և ճարտարահիւս համարեալ է տողն. (Գաղ. Քեր. էջ 542)։ Դենենք հոս իբրեւ օրինակ մէկ մէկ տող Յունաց և Հռովմայեցուց չափական վեցտաւանին։

Infan / dum¹ si / stunt a / mnes⁴, ter / raeque de / hiscunt. (Վիրգ.)

Πάτροκλ¹ε, / μοι² δεῖ / λῆ³ πλεῖ / στον⁴ κεχα / ρισμένε / θυμ⁶φ. (Հոմ.)

Մեր լեզուին բառերը գրեթէ բոլորն ալ բուլթ՝ այսինքն շեշտը վերջին վանկին վրան (թո՛ղ քանի մը բացատուլթիւնները) ըլլալով, ընդունակ չեն հատածի, և քանի մը Հոմերական տողը ըստածները՝ զոր հին քե-

րականի թարգմանիչը՝ թարգմաններ յերկրեք է իրեք օրինակ Յունաց չափական վեցստանդին՝ ըսածիս կը վկայեն. տեսնենք օրինակի համար վերի յունարէն տողին թարգմանութիւնն ու բաժանումը.

¹ Պատրուկէ / ² Ինձ հի / ³ քիս կարի / ⁴ յոյժ սի / ⁵ բեցեալ / ⁶ անձին :

Որչափ նուագաւոր և ներդաշնակ կը հնչեն յոյն և լատին տողերը, նոյնչափ խաղաղալոր կը հնչէ մերը. որով ի զօր պիտի յոգնի հայ ականջը օրէնք մը կամ չափ մը, կամ վանկերու սղում ու երկարում փնտռելու անոր մէջ։ Այս օրինակէն կը տեսնուի որ մենք չենք կրնար մեր լեզուին ամէն բառերը հաստատածել, այլ առնուի միայն՝ որ ի բնէ շեշտ ունին*, և հին պէտք ենք ընել անգամատուլթիւն ուր շեշտ կայ, անգղիացւոց և իտալացւոց պէս։ Օրինակի համար, այսպէս, այնպէս, որպէս, ինչպէս, յայնկոյս, ևն, յարաշեշտ բառերուն մէջ, անգամը պէտք է լինայ շեշտաւոր վանկին վրայ, և միւս վանկը անցնի յաջորդ անգամին. ինչպէս կը տեսնուի Շնորհաւոյն հետեւեալ տողերուն մէջ.

Որպէս և յայն / ժամ ըզմոսին.

Վարեմ միմչ յայն / կոյս ամըընակ.

Ցետ այս / որիկ հղեալ ջրատոյգ ի վայր կոր-
[ծանելիմ (Մագիստ.)]

Նոյն բանն է նաեւ ըթի համար. վասն զի, ինչպէս տեսանք, ը գրէն նախադասը կը շեշտուի միշտ, որով անգամատուլթիւնը շեշ-

տուած անգամին վրայ պէտք է ըլլայ. այսպէս.

Բամեալ ի քէ/րքս տարրապէս..

Որպէս լլգաթ/պ/արն քիք ակլմ (Շնորհ.)
Ձոր յայ/նրմ գիշերի քիւրքս քիւրքս ստատակին
(Մագ.):

Ի պատկեր ուստուածութիւն/նքդ քոյ տոհմեր
(մարդ ի հողոյ.

Ժողովեալ էրլէ/ք/ցրն կըշոնցին արծաթ բուղում.
Ընկալեալ ըզարարի/նքն յաղթամակ մտաւտա-
(կացմ:

Ձերմախալ մահատակ/ցրն մտտուցուք ի յըմ-
(ծայումմ. (Շար.) ևն:

Որով յայտնի կը տեսնուի, որ ըթի յաջորդ անգամին անցըր անհրաժեշտ է, և որ յոյնին կամ լատինին հատածին գեղեցկութիւնը կը բերէ տողին.

Բաց ի այս ըթի և յարաշեշտ բառերու հատածին՝ մեր արդի ցերթողը պէտք է ուղղեն ուրիշ կանոնի մ'ալ. Ըսինք որ մեր լեզուին բառերը ընդհանրապէս բուլթ են առանձին եղած ժամանակ. բայց սակայն, երբ երկու բառ իրարու հետ առնուլթիւն մ'ունենան և միանան, անոնցմէ մին կը

* Այսպիսի քանի մը բանադրոս հատածի օրինակներ տեսնենք նաև Շարականցէն.

- ... և ոչ փոխմ/ըրուլթիւմ քարուց
- ... աստուածային բամիմ
- ... ջորմ/ցուցեր զթըզմիմ
- ... եկայք վերմ/պատուեսցուք ևն, ևն,

որոնց անբնականութիւնը ակնյայտնի կը տեսնուի և հետեւելի չեն։ — Առաջանութիւնը պէտք չէ գոհուի երաժշտութեան, վասն զի եթէ գոհուի ալ, բաղձացուած ներդաշնակութիւնը առաջ չի դար, երբ լեզուին սղւոյն հա-

կառակ է այն։ Ոչ երբեք լատին մը կ'երգէ Dominus, այլ միշտ Dominus, որ է ըսել, ինչ խաղ որ պիտի ընէ, բառին բնական շեշտին վրայ կ'ընէ։ — Բազմաբանութիւն՝ առանց այսպիսի բանադրոս հատածներու թարգմաններ է Հովնաթոս, Վիրգիլիոս, Որատիոս, Միլտոն, Ճաշակող ողբերգութեանց, ևն, ևն. «Հայկ» ին մէջ տեղ մը միայն բանադատուեր է եթէկանգնեան բառ մը երկուքի ճեղքել և բռնել.

... և սամալարմ / մետալամուց,
որ կարծեմ 22210 տող ցերթուածի մը համար ներելի է:

շեշտաւորի, և այդ շեշտը կ'ըսուի ըստ դրից. մեծ ածականը բուլթ բառ մըն է, նոյնպէս ծառ գոյականը. բայց երբ միանան՝ նախադասը կը շեշտանայ. մեծ ծառ, կամ ծառի, մակերայ բայի, ածական՝ գոյականի, գոյական՝ նախադրութեանց հետ անհուկ կերպով միանալով՝ նախադասը միշտ կը շեշտաւորի. և այսպիսի բնական շեշտերով եղած անպամատուցութիւնը սքանչելի փոփոխութիւն կը մտցընէ տողից մէջ, և կը զուարճացընէ ընթերցողը. Որով ինչպէս որ յոյն և լատին վեցոտանւոյն մէջ հաստածի յամախօսութիւնն էր, որ տողին այն սքանչելի նուագաւոր գեղեցկութիւնը կու տար, մեր ևս թէ՛ չափական և թէ՛ յանգաւոր ոտանաւորաց այդ գեղեցիկ ներդաշնակութիւն տուողը՝ բնական շեշտով եղած անդամատուցութիւնն է. տես, նենք քանի մը ճարտար օրինակներ.

Ձի է պարծանք լուսոյց և թագ պարծնակամ.
Ուրպէս գլընէ Պօղոս ամօթմ այն ըմտրութեամ.
(Շնորհ.)

Անդ կարմիր ծովն հերթեալ լինէր, դիզամ ճուր-
(քնն կայն.)
Անը ի խորոց համլիմ ստանբըս ոսկի յամհու պա
(համջողիմ (Մուգլաւա).)

Ինչպէս կը վարուի Մատուրեան այս կարեւոր կանոնին հետ. Մեզի կը թուի որ ոչ այնչափ լաւ կերպով. առնենք օրինակի համար զանազան չափերով քանի մը տողեր, և տեսնենք թէ ինչպէս կ'անգամատէ:

Մեզ հետ խմուլմ է / և մեզ հետ լալիս.
Որ միշտ պատրաստ է / տամջամբի ժամուս.
Եւ յամայն այնքամ / խաղաղ ըրպէմեր,
Որ երբեմն այնպէս / խուրով երամուլ
Նայում էի / երկմի խորքում
Փայլում էիմ / շատ աստղեր
Հո՛ղ էիր և / զառմաս հող
Ո՛չ երկիմքը, / ոչ արեւը / կեցնաբեր
Ձրկար ո՛չ վերջ / մուսացուած էր / և թիւր
Մայր երկիրը / լուս հեծում է / ըզգայով,
(ևս, ևս:

Առաջին տողին անգամատութիւնը պէտք էր ըլլար խնդրամիտ վրայ, և ոչ էին, կ'ըսենք խնդրամ է, և ոչ խնդրամ է. նոյն-

պէս երկրորդը, և այն, յաջորդաբար. Ձենք ըսեր սակայն, որ Մատուրեանի տողերը ծայրէ ծայր այսպէս ըլլան. ո՛չ. բայց լաւ տողերը համեմատութեամբ խեղճերուն շատ բնէ են. ահա քանի մը օրինակներ ալ լաւ անգամատուած տողերն.

Երգիր մեզ այն հիմ / երգը դարեւոր..
Երգիր... թո՛ղ քո երգն / ամկեղծ, ոգեւից..
Թող մտքս մեր ծանր / ուղիմ հարթելով..
Որ ունէր մայն / աչեր բոցավառ..
Որպէս անուպառ / ոտքերը երգերիս..
Ամվերջ եմ մարդկամց / ցաւերն ու հոգսեր.
Հիւր է եկել / Մայիսն ուրախ / գեղեցիկ. ևս,

Տաղաչափութիւնն չհասկըցող մ'անգամ կ'իմանայ թէ ինչ կորով, ներդաշնակութիւն կայ այս վերջին տողերուն մէջ, և ինչ դանդաղութիւն վերիններուն մէջ:

Չանց կ'ընեմ ըմով վերջացած տողերուն վրայ խօսել, որոնք թէպէտ ցանցառ են, բայց միշտ տափակ են, և ոտանաւորին գեղեցկութիւնը կը խանգարեն.

Պալով բառից բնական շեշտերուն, Մատուրեան ասոնց մէջ ևս շատ ուշադիր չ'երեւիր. յարաշեշտ բառերը, զորոնք բնութիւր զբաղիրք առ հասարակ, նոյնպէս ի նախնեաց առ մեզ հասած ոտանաւորները, ըլլայ Շարակնոցն, ըլլայ ուրիշ բերթուածներէն, վերջընթեր վանկին վրան կը շեշտեն, Մատուրեանի բերթուածոց մէջ վերջին վանկին վրայ շեշտուած կը տեսնենք. Նախնեաց այնքանն հոն այնքանն (էջ 14) եղած. Դրպէսը՝ Դրպէս (էջ 4), Դրքանը՝ Դրքան (էջ 45). Ինչքանն (էջ 53), Ինչպէս, են. Ինչնա, երեք տեղ շեշտուած Դնչնա, և տեղ մըն ալ ճիշդ. Դնչիե և պետք (143), և դո՛ւնար (147), լանի (87), ոգե՛ւից երգեր (28) կայրի (երեք անգամ 174), հայերէն լեզուի հոգւոյն հակառակ շեշտուած:

Մատուրեանի բերթուածոց մէջ մեծ սով կայ ընթերու. մինչդեռ տաղաչափութեան օրինաց համեմատ՝ պէտք էր գրուէր ընթը՝ այն ամէն տեղ ուր վանի կը կազմէ, Մատուրեան նայ տառերէն առաջ անգամ՝ ուր անպատճառ պէտք է դնել՝ զանց կ'ընէ, կամ թէ ըսեմ, հոգ չ'ընեմ, երբեմն կը դնէ,

երբեմն չի դնել. օրինակի համար տանու-
տեան այս տողին մէջ.

Գլուխէ էիք / դու մոցա համար (36)

ուր ըթին կարեւորութիւնը ակնբերւ է,
ապա թէ ոչ բառաւորակ կը կարգացուի, և
ոտանաւորը կը կաղայ:

Ութաւանկ սա տողին մէջ

Մըսքով հետու / կըլլամաս.

կարեւորագոյնը չի դնել: Մետասանոտեան
(Հետեւեալ տողին մէջ

Ուզո՞ւմ ես դու / տեսնել վսեմ / ըմբռնամ
Մի՛ հրաշքը / . . .

և հնգաւանկ սա տողերը.

Գնա ցուրտ ծանռ

Քո մէջ չկայ սէր

Զկայ զգացմունք

Քո մէջ չկայ կեանք

Կեանքի հըրապոյր.

Շատ աւելի լաւ կ'ըլլար, և պէ՛տք էր
ալ գրել՝ ընթերցման դիւրութեան և ոտան-
աութիւնները վերցընելու համար

Գրմա ցուրտ ծըմնռ

Քո մէջ չըկայ սէր

Զըկայ ըզգացմունք (տգեղ)

ինչպէս վերջինին մէջ կը դնէ, են, են:

Ընդհանրապէս հայերէն կը խօսի Մա-
տուրեան. կամ թէ ըսեմ, իր օտար բա-
ռերը շատ անշնան են բաղդատմամբ ուրիշ
ռուսահայոց օտար բառերու լեզուին, ունի
բանի մը իրեն սիրելի թուրք բառեր, օրի-
նակի համար աղա, ջք, եար, զօր տոռիմ
(65) դոքորան (66), ազիզ (76), եարսոս
(87), են, և ծնկալոչ խառնափնդոր բառը,
որոնց կարգէն կրնանք թուել նաև Օ՝ զար-
մացականը՝ որ հայերէն չէ, և որ ստէպ կը
տեսնուի. որոնց հետ Մատուրեանի բառա-
բանէն պակսիլը փափաքելի և յուսալի է:
Կը կընենք Հոս ակնարկին, որ առանց
մեր ուղեղուն՝ սեւեռամունքի փոխուեցաւ: Մեր
բըած քանի մը դիտողութիւններ՝ Մատու-
րեանի քերթուածոց յարգը նուազեցընելու

դիտաւորութիւնը չունին. մանաւանդ թէ այն
յարգէն էր որ ստիպեց զմեզ ընելու զանոնք.
Վստահ ըլլալով՝ որ եթէ այն մի քանի տա-
ղաչափական թերութիւնները չտանուէին,
շատ աւելի մեծ կ'ըլլար անոնց յարգը. և կը
սիրենք յուսալ՝ որ Մատուրեան իր յաջորդ
քերթուածոց մէջ, կամ նոյն իսկ առաջին
հատորին՝ որ սպառած է՝ և որու մէջ՝ եւս
քիչ շատ ուղեղելիքներ կը գտնուին՝ անշուշտ
վերստին տպագրութեան առնել ուշ կը դնէ
ըստածներուն:

Հ. ԱՐՄԷՆ ՂԱԶԻԿԵԱՆ

ԵՐԵՎԱՆԻ ՆՈՐԱՏԻՊ ՎԵՐԱՍՏԱՆԵՐԻ ԴՐՈՒՄԻՆԻՐԻ

2. Ա. Ահարոնեանց Բաշօն (Պատկեր)
արտատպուած Մշակ լրագրից, Թիֆլիս. տպ.
Մ. Շարաձէ և ընկ. Նիկ. 21. 1899. —
Գիրեն է 5 կողմէ: Գիրքը կը բաղկանայ 40
էջերէ, տպագրութեան և թուղթ մաքուր են:

Վիպասանութեան մեծ դիպացն է մի ծե-
րունի որսորդ «Ղզրօ». հեղինակը ճար-
տար կերպով կը նկարագրէ ասոր լեռնցի
կազմութիւնը և վայրագ բնաւորութիւնը: Ըն-
թերցողը՝ Ղզրօն միշտ արտաճմիկի վիճակի
մէջ և կարեկցութեան արժանի կը տեսնէ:
Այս ծեղունի գեղջուկն՝ տեսնելով որ իւր ամ-
բողջ ընտանիքը քրդերն կը յափշտակեն կը
տանին, յուսահատած, կ'այրէ ամբողջ տու-
նը իւր բոլոր կարասիներով, և կը սկսի իւր
փոքրիկ որդւոյն հետ թափառական շրջիլ,
և վերջապէս վրիժառու զաւանային արհն-
հեղութիւն մ'ընելով, կը բանտարկուի և
փոքրիկ պատկն բոլորովին որք կը մնայ.
Հոս կը վերջանայ վիպասանութիւնը, առանց
յայտնելու ո՞չ բանտարկեալին և ո՞չ նորա խեղճ
որդւոյն (Թուսմ) վախճանն:

3. Ասորպետ ծանօթ հայ վիպասանը,
վերջերս ի լոյս ընծայեց մի քանի նոր վիպա-
սանութիւններ, որոց երկուքն յատուակներ
և Առաքելի վրայ կը փութանք փոքրիկ տե-
ղեկութիւն մը տալու: Ընդհանրապէս Ասոր-
պետ, անփոյթ չ'ըլլար, իւր վիպասանու-
թեանց մէջ զանց ընելու կամ աւելորդ հա-
մարելու վիպասանական համեմները, թէեւ
զանոնք պարիեշտութեամբ կը գետնել պատ-
մութեան մի քանի պլանկարգութեանց մէջ: